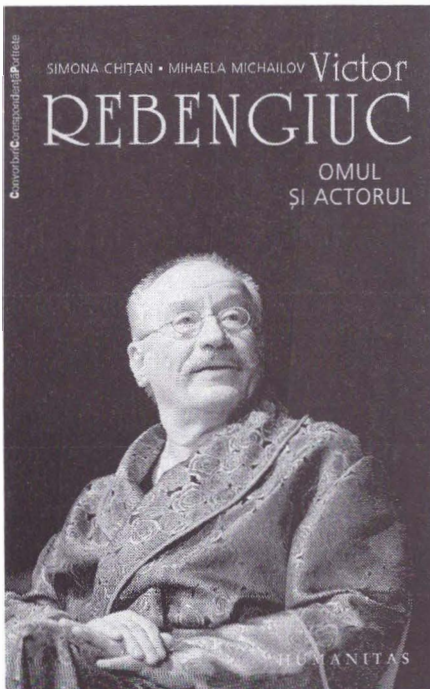

VICTOR REBENGIUC – Portret en mietles

Oricât de puțin credibil ar putea părea acest lucru, mai cu seamă pentru obișnuiții sălilor de spectacol, la 10 februarie 2008, marele actor Victor Rebengiuc a împlinit 75 de ani. Drept pentru care două tinere comentatoare ale fenomenului teatral – le-am numit pe Simona Chițan și pe Mihaela Michailov – s-au gândit să-i ofere în dar Maestrului, omului căruia nu cred că există român care să nu-i cunoască numele, ori să nu-l fi văzut vreodată pe vreo scenă de teatru, în film, la televizor ori să nu-i fi auzit inconfundabilul glas la radio (de altfel, de ceva vreme Victor Rebengiuc e „vocea” de identificare a canalului *Radio România Cultural*) o carte despre el însuși. Ea se intitulează **Victor Rebengiuc – omul și actorul** și a apărut în colecția *Convorbiri – Corespondențe – Portrete* a Editurii bucureștene Humanitas. Titlul volumului e simplu, așa zice, firesc și, mai cu seamă, *cinstit*, așa cum este și protagonistul său, iar conținutul cărții nu dezmente cu niciun rând substanța respectivului titlu. Calitate ce se cuvine evidențiată ca atare.

Coloana vertebrală a cărții e reprezentată de un lung, consistent și – ce e foarte important – deloc convențional ori obositor interviu pe care Victor Rebengiuc îl acordă celor două semnatare principale ale cărții (spun *semnatare principale*, fiindcă, așa cum se va vedea mai încolo, e de fapt vorba despre un volum mai degrabă colectiv). Interviul în care Victor Rebengiuc își povestește viața cu o simplitate și o decentă exemplare. E confesiunea unui om căruia nu i-au plăcut niciodată nici minciuna, și nici răsfațul. Și sunt gata să pariez că, așa după cum regiilor cu care a colaborat și colaborează nu le îngăduie orice – lucrul e mărturisit chiar de aceștia – actorul nefiind niciodată dispus să se lase dus de nas (până și în spectacolul deloc reușit cu *Burghezul gentleman* de la Teatrul Național din București a izbutit să mai salveze ce putea fi salvat), nu a acceptat să se scrie o carte despre el fără să știe că ceea ce va ieși de sub tipar va fi un lucru serios.

Victor Rebengiuc, cel care din anul 1956, când a absolvit Institutul de Teatru, s-a dovedit unul dintre cei mai adevărați actori pe care i-au avut și încă îi mai are teatrul, filmul și radioul din România, artistul ce în vremea din urmă e în chip nepermis uitat de nenumăratele noastre televiziuni care fac orice numai cultură nu (oare niciunul dintre șefii din TVR nu a avut un sentiment de vinovăție când în vară, sezonier, fiindcă la Televiziunea cu abonament ca și la celelalte, de altminteri, cultura e sezonieră, s-a reintrodus pe programul 1 Teatrul TV și s-a reprogramat o înregistrare din anii '70 cu *Pescărușul*, în care juca Rebengiuc, văzând ce mare comoră e acest actor pe care nu îl folosesc?) nu vrea să pară în interviul cu pricina nici mai bun, nici mai generos, nici mai drept,

Gabriel LIICEANU și Victor REBENGIUC
la lansarea volumului

Simona CHITAN, Mihaela MICHAIOV,
Eugenia VODĂ și Victor REBENGIUC

nici mai cult, nici mai epatant decât e în realitate. Răspunde la întrebări simplu, cu naturalețea omului care știe că nu are nici un motiv să-și confecționeze prin vorbe o altă biografie, fiindcă cea reală e prin ea însăși garanția faptului că nu a trăit în zadar. Omul care a avut, de-a lungul întregii sale vieți conștiința realității fundamentale că libertatea, moralitatea și cinstea sunt bunurile cele mai de preț dăruite ființei umane, că ele trebuie gestionate cu grijă și a izbutit să facă asta și într-o perioadă deloc „tandră” cu aceste valori fundamentale, omul care a nutrit convingerea că a nu minți este deopotrivă un drept, dar și o obligație, le povestește nesofisticat celor două tinere interlocutoare *ce a fost viața lui*.

Rebengiuc nu s-a născut nici într-o familie cu bani, nici într-una de intelectuali rasați. Nu a avut parte de o copilărie „ca-n basme”, ci de una pe care bunicii săi s-au luptat din greu să o facă normală. A ajuns să joace teatru de amatori din întâmplare și tot din întâmplare i-a fost descoperit talentul nativ. A dat cam pe ascuns admitere „la teatru”, iar bunicul său l-a lăsat să-și încerce norocul. Asta după ce norocul îi surăsese deja nepotului, deoarece acesta a fost declarat admis, devenind parte a ceea ce mai târziu avea să se numească „Promoția de aur”. Tânărul student a fost repartizat la clasa exigentei profesoare Aura Buzescu cu care a fost departe de a avea de la început o relație „ca-n filme”. Profesoarei și studentului de atunci le-a fost greu să se descopere, să comunice, dar maestra a învins „scăpându-l” pe învățăcel de „pozele” și „poncifile” acumulate pe scenele a tot felul de Atenee populare. Adolescentul și tânărul simplu, îmbrăcat modest în viața cotidiană de la început de profesie a apărut ca un veritabil gentleman în spectacolul de debut de la Craiova cu *Ce înseamnă să fii onest* regizat de Vlad Mugur. Spectacol la a cărui premieră nu a uitat să își invite profesoara, între timp exclusă din învățământ de un regim ce era în război deschis cu competența. Mai departe, viața în teatru și viața pur și simplu ale lui Victor Rebengiuc s-au plasat sub semnul întâlnirilor fericite.

Tocmai acest gen de întâlniri e surprins în carte. E motivul pentru care povestirea protagonistului e întreruptă mai întâi de intervențiile marilor directori și regizori cu care a colaborat. E vorba, în ordine relativ cronologică, despre Vlad Mugur, Lucia Sturdza-Bulandra, Liviu Ciulei, Radu Penciulescu, Lucian Pintilie (o relație profesională și de prietenie deloc calmă, dar finalmente fructuoasă și frumoasă), Valeriu Moisescu, Dan Pița, Andrei Șerban, Silviu Purcărete, Cătălina Buzoianu, Alexandru Dabija, dar și despre foarte tinerii Yuri Kordonskyi, Theodora Herghelegiu și Felix Alexa. Apoi de intervențiile acelor actori tineri ce se mândresc că și-au făcut studiile în vremea în care rectorul ATF, cum se numea pe atunci școala bucureșteană de teatru, era Victor Rebengiuc. Despre cele ale colegilor săi de scenă – și aici e cu adevărat impresionant câte nume mari ale scenei au vrut să își omagieze colegul. Despre cele ale criticilor și cronicarilor a căror prietenie, spune actorul, nu a căutat-o, nici nu a cultivat-o, nu pentru că nu le-ar prețui menirea, ci fiindcă „mi-am dat seama de la început că, de fapt, cronicarul scrie favorabil despre prietenul lui, actorul” și, adaugă Maestrul, „eu nu am nevoie de asemenea prieteni care să mă laude și să mă lase să mă rătăcesc”. Și totuși, nume însemnate ale criticii românești scriu fie despre arta, fie, pur și simplu, despre omul Victor Rebengiuc. Omul pe care adesea l-au „citat” prin arta sa. Trebuie să mărturisesc că m-am bucurat când am fost invitat să scriu și eu și am făcut-o cu mare plăcere. Și am scris slujindu-mă de miezul unor „clipe de viață” ce au evidențiat caracterul nenegociabil al vieții artistului. Mai sunt întrerupte confesiunile lui Victor Rebengiuc de cele ale soției sale, marea actriță Mariana Mihuț, cu care e căsătorit din 1965, și de cele ale fiul

lor, Tudor, de profesie arhitect. Dar și de aprecierile unor intelectuali rafinați precum Andrei Pleșu, Mircea Mihăieș sau H. R. Patapievici.

Cartea aceasta a apărut într-o primă formă, intitulată *De-a dreptul Victor Rebengiuc*, în anul 2004, la Editura *Licentia Publishing* din București. Actuala ediție e, așa după cum spun autoarele, „amplificată și adusă la zi”, cu multe contribuții noi. Faptul că Simona Chițan și Mihaela Michailov au convins atâtea condeie să se alătore demersului lor e de lăudat. Dar e sigur că numele lui Victor Rebengiuc a constituit pentru mulți un îndemn la scris. Și sunt absolut convins că toți cei ce au acceptat să scrie au purces la treabă conștienți de faptul că trebuie să spună adevărul și numai adevărul căci un om căruia nu-i place minciuna, așa cum e Victor Rebengiuc, ar fi depistat imediat falsul, ba chiar l-ar fi sancționat. Fiindcă lui Rebengiuc, nu-i plac lingușelile. Am citit cu reală plăcere toate contribuțiile adunate între coperte de carte, dar, poate fiindcă sunt profesor, cel mai tare m-a emoționat capitolul, „Cel mai iubit dintre rectori”. Transcriu pentru edificarea cititorilor un fragment din cele scrise de Liviu Lucaci: „Când mă gândesc la Rebengiuc, mă liniștesc în legătură cu răspunsurile imposibil de dat legate de meseria aceasta ciudată și capricioasă pe care mi-am ales-o și eu. Rebengiuc e un reper al calității care îmi dă siguranță. Cineva care s-a ridicat deasupra modelelor, atât de păguboase, după care se judecă cel mai adesea reușitele actorești. E un *soldat* cinstit, mereu angajat în războiul fără sfârșit contra falsului artistic, contra falselor valori de moment. E o certitudine. O legătură necesară cu școala veche, la care predau pe vremuri Esrig, Penciucescu și care însemna un laborator unde se formau curente de opinie și gusturi artistice care sunt și azi repere pentru noi, cei prinși în volbura vremurilor de azi, unde valorile nu mai sunt recunoscute, fiind înlocuite de vedete fără valoare. „Rebe” (așa i se spune cu tandrețe artistului printre oamenii de teatru – *n.m.*, M. M.) e aliatul nostru de suflet, al celor care eram studenți la începutul anilor '90, e speranța că adevărul artistic poate avea încă succes de cauză”.

Cel mai recent l-am revăzut în ipostază „civilă”, cum se spune, pe Victor Rebengiuc, desigur alături de Mariana Mihuț, în vară, la Cluj, unde venise să vadă celebrele repetiții generale cu public ale lui Andrei Șerban. Repetiții la un spectacol uriaș, *Unchiul Vanja* de la Teatrul Maghiar de Stat, unul dintre acelea extrem de puține care, în anii din urmă, m-au făcut să îmi redobândesc sentimentul de fericire în fața faptului că sunt ori cred că sunt critic de teatru. Cum l-am simțit pe Maestru în cele câteva minute în care am vorbit cu domnia-sa, înainte de începerea spectacolului? Exact cum îl descrie în carte regizorul Alexandru Dabija: „E un om mobil, care dispune de o sănătate de fier. La el, chestia asta cu 75 de ani este o glumă. Am cunoscut actori mult mai tineri care sunt mult mai osteniți”.

Extrase din cronici, o teatrografie și o filmografie, precum și o bogată iconografie, lista de premii ce au răsplătit eforturile actorului însoțesc textul tipărit. Cartea aceasta a fost gândită – ne spun autoarele – drept un mod de a-l felicita pe Victor Rebengiuc la aniversare. Poate, repet ceea ce spuneam la început, și ca un dar. Numai că nu știu cum se face că, în timpul lecturii, am avut tot timpul sentimentul că cel ce de fapt dăruiește e, până la urmă, tot Victor Rebengiuc! La mulți ani de viață și de scenă, Maestre!

Simona Chițan, Mihaela Michailov, *Victor Rebengiuc – Omul și actorul*, Editura Humanitas, București, 2008.